

ÇERKEZ MEMLÛKLERİ VE KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ ARASINDAKİ SİYASÎ İLİŞKİLER (784/1382 – 888/1483)*

Muhammed Necîb EL-VESÎMÎ

Çeviren: Kâzım UZUN**

Selçuklu devrinin nihayete ermesi ve Osmanlı Devleti'nin güçlenmesi arasındaki uzun ara dönemdeki Anadolu tarihini yazmak kaynakların azlığı, kaybolmaları ve ihtilafli olmalarından ve ayrıca bu döneme Avrupalı tarihçilerin ve aynı şekilde bizatihi Türklerin kendilerinin de az ihtimam göstermelerinden dolayı oldukça zordur, zira tarihçiler dikkatlerini Anadolu Selçuklu Devleti tarihine ve Osmanlı Beyliği'nin kuruluşuna yöneltmişler ve Selçuklu Devleti'nin inkırazı ile Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve büyümesi arasındaki geçiş döneminde farklı noktalarda merkezlenmiş Türkmen beyliklerinin tarihlerini, bu ara dönem, sanki yalnızca Osmanlı tarihi için bir hazırlık dönemi imiş ve daha fazla bir şey değilmişçesine ihmâl etmişlerdir. Hakeza yine tarihçiler Selçuklulardan Osmanlılara kadar geçen sürede, sanki bu iki devlet arasında üzerinde durulmaya gerek olan başka bir devlet var olmamış gibi davranırlar ki, bu durum muhtemelen onların Osmanlı Devleti'nin bu beylikler ortamında zorunlu olarak gelişmiş olduğu inancından ileri geliyor olmalıdır¹.

Bu Türkmen beyliklerinden birisi, H. 7./M. 13.** yüzyılın ikinci yarısında Küçük Asya'nın güney doğu tarafında, Kilikya bölgesinden, yani

---

* Bu çalışma “el-Alakâtü's-Siyasiyye beyne İmâreti Karaman ve Devleti'l-Memaliki'l-Çerâkise 888-784 h./1483-1372 m.”, başlığı ile *el-Mecelletü't-Tarihîyyeti'l-Mısriyye*, S. 39 (1996), ss. 11-40'da yayımlanmıştır.

** Arş. Gör., Ege Üniversitesi Tarih Bölümü.

¹ Cahen, “Continuité et discontinuité: L'Asie Mineure des Seldjuqides aux Ottomans”, *The Islamic World from the Classical to Modern Times*, U.S.A., 1989, s. 89.

*** Çevirinin bundan sonraki kısmında yalnızca miladî tarihler verilmiştir, Arapça metin hicri tarihleri de içermektedir.

Küçük Ermenistan tepelerinden kuzey batıya kadar uzanan sahada yerleşik olan Karamanoğulları Beyliği idi ki, geçen ilgili tarih Anadolu Selçuklu Devleti'nin yavaş yavaş çökmeye başladığı zamandı. Bu beyliğin arazisi, İsaurya bölgesinin de içerisinde bulunduğu Toros dağlarının tüm batı yarısını kapsamaktadır ve beylik ilk başlarda Ermenek şehrini başkent olarak seçmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin 14. yüzyılın ilk on yılındaki çöküşünden sonra, Küçük Asya'daki Türkmen beylikleri arasında önemli bir pozisyona eriştiklerinden Karamanoğulları Selçuklu arazilerinin bir kısmını tedricen ele geçirmeyi başarmış ve bizatihi Selçukluların başkenti olan Konya'yı bu uzunca ara dönemde kendi başkentleri haline getirmişlerdir; öyle ki, onlar bu söz konusu dönemde diğer Anadolu beyliklerinden ziyade bizzat kendilerinin "Selçukluların vârisi" oldukları inancında olmuşlardır. Çok geçmeden Karamanoğulları Beyliği'nin arazisi, kadim Kapadokya bölgesini şamil Anadolu'nun orta kısmının büyük bir bölümünü ve Likaonya (Lycaonia) bölgesinin bir kısmını kapsayacak şekilde genişlemiş, ayrıca buna ilaveten Kilikya-Ermeniyeye ve Alaiye halici arasındaki Akdeniz sahiline de yine onlar hâkim olmuşlardır².

Karamanoğulları Beyliği'nin kurucusu Türkmen beyi Karaman Bey idi ki, o ilk olarak siyaset sahnesine 1256 yılları civarında çıkmış ve beyliği de onun zamanından itibaren iki asır boyunca ayakta kalmıştı. Nure Sûfi adıyla bilinen babası Azerbaycan'dan göçmüş, birkaç yıl boyunca Sivas yakınlarında yaşamış, daha sonra ise ailesi Larende ve Ermenek arasındaki dağlık bölgeye nakil olunmuştu. O, zaman zaman bu bölgede mukîm Türkmenlerden kendisini destekleyenlerle beraber Ermeniler ve Batılılara karşı ortak hareketlerde bulundu. İbn Bîbî Karaman Bey'in 1256 yılında Kamareddin vilayetinde bulunduğunu, bu yıldan az bir zaman sonra, Toroslardan çıkarılan kömürü Larende ahalisine ulaştırma üzerine kurulu eski işini bırakarak yol kesmeye [haramiliğe] başladığını teyit eder³. İbn Bîbî'nin zikrettiğine göre IV. Kılıç

---

² Wittek, *The Rise of the Ottoman Empire*, Londra 1958, s. 37; Lloyd, Alanya (AL-AIYYA), Londra 1958, ss. 5-6; Turan, "Anatolia in the Period of the Seljuks and the Beyliks", *The Cambridge History of Islam*, I, Cambridge 1970, s. 252; Cahen, *Pre-Ottoman Turkey*, Londra 1968, s. 365; Hill, *A History of Cyprus, III, The Fankish Period 1432-1571*, Cambridge 1948, s. 321, not 1.

³ İbn Bîbî, *Tarihu Selaciketi'Rum*, tah. ve Ar. çev., Muhammed Alaaddin Mansur, Kahire 1994, s. 334-335; el-Aksarâyî, *Müsâmerü'l-Ahbâr ve Müsâyeretü'l Ahyâr*, tas. ve not., Osman Turan, Ankara 1943, s. 71, 110-112; Cahen, *a.g.e.*, s. 281-82; *La Syrie du Nord A L'Epoque des Croisades et La Principauté Franque d'Antioch*, Paris, ss. 649-97; "Notes Pour L'Histoire des Turcomans d'Asie Mineure du XIIIe Siecle", *Journal Asiatique*, CCXXXIX, 1951, s. 341-343;

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

Arslan (1257-1265) Karaman Bey ile akrabalık kurdu ve 1261 yılında bölgesinin beyliğini ona verdi. Öyle ki Karaman Bey kuvvet bakımında güçlü bir noktaya ulaştığından Sultan ile arası açıldı ve nitekim ona karşı çıktı. 1262 yılı civarında Karaman Bey öldükten sonra Sultan Kılıç Arslan onun oğulları ve kardeşlerini tutuklatıp Konya yakınlarındaki Gavele kalesinde bir süreliğine, tâ ki sultan 1265 yılında ölünceye kadar hapsettirdi, nitekim bu sayede onların da hapisliği sona erdi. Çok geçmeden Karamanoğullarının nüfuzu tedricen arttı. 1276 yılında Konya'yı bir süreliğine istila edebildiler, daha sonra ise Anadolu'da Moğol hâkimiyetinin sona ermesinin ardından 1335 yılında nihai olarak Konya'ya yerleştiler ve bu sayede Karamanoğulları Beyliği Anadolu'nun güney doğusundaki Türkmen beyliklerinin en güçlüsü ve ilki haline geldi⁴.

Karamanoğlu Beyliği'nin Mısır ve Suriye'ye hâkim Memlûk Devleti'nin kuzey sınırında bulunduğu da göz önüne alındığında, 1260 yılındaki Ayn Calut savaşından sonra Suriye ve el-Cezire sahasının kuzey hudutlarını Moğol tehlikesinden emin kılmak hususunda Memlûk Devleti'nin gösterdiği ihtimam, buna ilaveten devletin Kilikya'daki Küçük Ermeni Krallığı'nın saldırı ihtimali noktasındaki teyakkuzu ve ayrıca dış ekonomik çıkarlarını sürdürmeye yönelik dikkati gayet tabiidir. Karamanoğulları ise küçük bir beylik tesis ettiklerinden beri, Yakın Doğu coğrafyasındaki en güçlü siyasi unsurun komşusu bulunmak itibariyle Memlûk Devleti ile yakın olma noktasında son derece istekliydiler ve bu, genelde Küçük Asya'daki diğer Türkmen beyliklerinin geri kalanlarıyla, özelde ise –bu beyliklerin kuşkusuz en güçlüsü olan– Osmanoğulları ile bölgesel istikrarı sürdürme anlayışına dayanıyordu⁵.

1272 yılında, Karamanoğlu Mehmet Bey'in Küçük Asya'daki Moğollara karşı Sultan Zahir Baybars el-Bundukdâri'yi desteklediğini ortaya koyması, Karamanoğlu Beyliği'nin Mısır ve Suriye'de hâkim Memlûk Devleti'ne ilişkin

---

ayrıca Karaman'ın nesebi ve ailesi hakkında bakınız, Köprülü, “Anadolu Beylikleri Tarihine Ait Notlar”, *Türkiyat Mecmuası*, II, (1928), s. 31; Ahmed Tevhid, *Mütze-i Hümayun, Meskukât-ı Kadîme-i İslamiyye Kataloğu*, İstanbul 1321, s. 358; Konyalı, *Âbideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Âbideleri*, İstanbul 1967, s. 38; Ölçer, *Karaman Oğulları Beyliği Madeni Paraları*, İstanbul 1982, s. 118; Halil Edhem, “Karaman Oğulları Hakkında Vesâik-i Mahkuke (Inscriptions of the Qaramanids)”, *Tarih-i Osmânî Encümeni Mecmuası*, S. 11, İstanbul 1329, s. 701-710, S. 12, İstanbul 1329, s. 880.

⁴ İbn Bibî, *Tarihu Selaciketi Rum*, s. 334-335; el-Aksarâyî, *Müsâmerü'l-Ahbâr*, s. 71, 110-112; Cahen, “Notes Pour L'Histoire des Turcomans d'Asie Mineure du XIIIe Siecle”, s. 343-344; Turan, “Anatolia”, s. 252; Lapidus, *A History of the Islamic Societies*, Cambridge 1988, s. 306.

⁵ Lloyd, *Alanya (AL-AIYYA)*, s. 5.

siyasi yönelimlerini açıkça ortaya koymuştur. Sultan ise Kayseri'ye geldiğinde mezkur beyliğin beyinin küçük kardeşi Ali Bey'e ve kardeşlerine “menşurlar ve sancaklar” ihsan etmişti ki, bu da Karaman Beyliği'nin resmen Memlûklerin hakimiyeti altına girdiği anlamına geliyordu. Bununla beraber, Karamanoğullarının muharip desteği olsa da, ihtiyaç duyulan münasip zamanda Memlûklere ulaşmadı, öyle ki Karamanlı Beyi Sultan'a, Biladü's-Şam'a dönüş yolunda Harim yakınlarında bulunduğu sırada haber göndermiş ve kendisinin bir birliğin başında geldiğini bildirmiş, lakin ona ulaşamamıştı. Karamanoğullarının bu tutumunu Fazlullah el-Ömerî'nin, Karaman beylerinin durumuna ilişkin olarak, onların bu esnada Anadolu'daki önemli varlıklarını sürdüren “Moğolları çevreliyorlardı” şeklindeki zikrinin ışığında tefsir etmek mümkündür ve bu izah Mehmed Bey'in, küçük bir beylik lideri sıfatıyla ve hakeza Sultan Baybars'a olan desteğini ilan etmiş olmasına rağmen, bu dönemde savaştan büyük bölgesel siyasi güçler arasında tam bir denge sağlamak istediği manasını taşır; öyle ki, o uygun bir vakitte Sultan'a olan desteğini sunma hususunda, Moğollar ile iyi komşuluk ilişkilerini –en azından– bu erken dönemde korumak istiyormuşçasına aceleci davranmamıştır⁶.

Karamanoğulları ve Memlûk ilişkileri tedricen gelişme göstermiştir; Karamanoğullarının Konya ve civarına hücumlarına cevaben Moğollar 1281 yılında Karamanoğullarının arazisine saldırınca, Moğolların beylik arazisini yağma, gasp ve tahripleri ile bura sakinlerini esir ve katl eylemeleri Memlûk yönetimi tarafından üzüntüyle ve şiddetli kınamayla karşılandı. Memluk Sultanı el-Mansur Kalavun (1279-1290) 1282 yılı Aralık ayının üçüne denk gelen Ramazan ayının başlangıcında İlhanlı Ahmet Teküder'e (1281-1284), Müslümanları incitecek bu gibi “saldırıların” tekrarının neticeleri konusunda uyarıcı niteliğe sahip bir mektup gönderdi⁷.

1285 yılında, bizzat Sultan, Memlûk Sultanlığı ve Küçük Ermenistan Krallığı arasında imzalanan mütareke uyarınca Ermenilerin, Memlûk esirlerle

---

⁶ Mufaddal b. Ebi'l-Fedâil, *en-Nehcü's-Sedîd*, s. 411, 430; İbn Abdüzzahir, *er-Ravzü'z-Zâhir*, s. 466, 471; *Teşrifü'l-Eyyam ve'l-Usûr*, s. 255; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesalikü'l-Ebsâr*, C. 3-4, s. 158; Baybars el-Mansûrî, *Muhtarü'l-Ahbâr*, s. 60; el-Yünûnî, *Zeylu Miratü'z-Zaman*, C. 3, s. 167, 181, 183; el-Makrîzî, *es-Sülûk*, C. 1/2, s. 630, 633; İbn Aybek, *Kenzü'd-Dürer*, C. 8, s. 192, 203; İbn Tagriberdî, *en-Nucûm ez-Zâhire*, C. 7, s. 173; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, C. 2, s. 161; el-Kalkaşandî, *Subhü'l-A'sâ*, C. 5, s. 365; Cahen, Pre-Ottoman Turkey., s. 365; Sadéque, Baybars I of Egypt, Londra 1956, s. 68; Togan, “Moğollar Devrinde Anadolu'nun İktisadi Durumu”, İng. Ter., Gary Leiser, *Annales Islamiques*, S. 25 (1990), s. 222; Sümer, “Karaman Oğulları”, *The Encyclopaedia of Islam*, Leiden 1990, s. 620.

⁷ El-Kalkaşandî, *aynu eser*, C. 5, s. 237-242.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

beraber yine onların elinde bulunan Karamanlı esirlerin serbest bırakılması noktasında ısrar etti. Ermeni Kralı III. Leon'un (1270-1289) elçileri “yanlarında Sultan için esirler bulunduğu, kendilerinin Sultan'ın düşmanı oldukları, Sultan ve kendileri arasında savaşlar vuku bulduğu ve nitekim kendileri onun esirlerini serbest bırakırlarsa, Sultan'ın da onların esirlerini serbest bırakması gerektiği” gerekçesiyle itiraz ettiler. Sultan onlara şunu söyleyerek reddetti; “Müslümanların tamamı işleriyle ilgili olarak beni yükümlü kıldılar, Sultan onların esirini serbest bırakmaz ve onların düşmanlarıyla savaşır ve bu Karamanlı esirler [in teslimi de muhakkak] gereklidir, zira onlar bana bağlıdır ve ancak benim sancağımı yüceltme hususunda destek beklerler”. Öyle ki, bu Ermeni elçileri, bu esirleri geri getirmekle ve Sultan'ın yanında bulunanları da beraberlerine almakla görevlendirilmişlerdi⁸.

Bahrî Memlûklerin Karaman Beyliği üzerindeki hâkimiyeti çok geçmeden hutbede onlar adına dua edilmesi ve adlarına sikke kesilmesiyle aşıkâr bir hal aldı. 1318-19 senesinde Karamanoğlu Mahmud Bey* (1278-1340) Kahire'ye bir elçilik heyeti gönderdi, heyet beraberinde Memlûk Sultanı en-Nâsır Muhammed b. Kalavun adına kesilmiş Karamanlı paraları taşıyor ve Karaman ülkesinde hutbelerin Memlûk Sultanı adına okunduğunu bildiriyordu, Bey içinse beyliğe Memlûk sultanları adına niyabet ettiği hususunda bir taklit yazıldı ve yine ona da bazı hediyeler yollandı. Yine bu paraların benzerleri 1315'te başkent Ermenek ve 1316'da bir diğer önemli şehir Larende'de basılmıştı, paralar Sultan el-Melik en-Nâsır Muhammed ismini taşımakla beraber yine onun diğer lakapları (Es-Sultânü'l-A'zâm Nâsırü'd-Dünya ve'd-Din, el-Melik en-Nâsır Muhammed b. Kalavun) da üzerlerine nakşedilmişti. Makrîzî mezkûr Karamanlı hâkiminin elçilerinin gelişinden 1325 yılı olayları arasında, yani en-Nâsır Muhammed b. Kalavun'a itaat arz etmek için Kahire'ye gelen pek çok yabancı hükümdarların elçilerinin bahisleri sırasında söz eder⁹.

Daha sonra hem Memlûk hem de Karamanlı tarafları Anadolu'daki Moğol naiplerin isyan hareketlerinden istifade ettiler. Karamanoğulları 1299 yılında Anadolu'da Moğol naibi olarak bulunan Sülemiş ve Memlûk Sultanı el-

⁸ İbn Abdüzzâhir, *Teşrifü'l-Eyyam ve'l-Usûr fî Sireti'l-Meliki'l-Mansûr*, s. 102-103.

* Faruk Sümer Mahmud Bey'in 1307-08'de öldüğünü belirtmektedir, bakınız, Faruk Sümer, “Karamanoğulları”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, s. 456. (Ç.N.)

⁹ Şücâî, *Tarihü'l-Melik en-Nâsır Muhammed b. Kalavun es-Sâlihî ve Evlâdihî*, I. kısım, s. 115; el-Makrîzî, *es-Sulûk*, II/I, s. 185-186,259; İbn Tagrîberdî, *en-Nucûm ez-Zâhire*, IX, s. 78; Ölçer, *Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları*, 39, 43, 49; Sümer, “Karaman”, s. 621.

Mansûr Laçın (1296-1298) arasında, Sülemiş Mahmud Gazan Han'a isyan ettiği sırada bir yakınlık tesis etti ki, bundan amaç Anadolu'daki Moğol varlığını zayıflatmaktı. Sülemiş'in uğradığı ilk hezimetlere rağmen kendisi Kahire'de iyi bir şekilde karşılanmıştı. Daha sonra ise yeniden savaşması için verilen destekle bir kez daha Anadolu'ya gönderildi. Moğolların Sülemiş'in katli ile ayaklanmayı bastırmayı başararak, Karamanlı ve Memlûk tarafları onları Küçük Asya'dan söküp atma amaçlarına vakıf olamadılar.

Daha sonra ise Anadolu'daki Moğol naibi Timurtaş b. Çoban'ın bir isyan hareketine girişme hadisesi gerçekleşti ve o, es-Sultanu'l-Meliku'n-Nâsır Muhammed b. Kalavun'un itaati altına girmek istedi ve Moğollara karşı Memlûk himayesi talep etmek için de 1328 senesinde fiilen Kahire'ye gitti; Timurtaş'ın gücünün artmasından ve bu gücün Anadolu'da kendi havalisinde bulunanların aleyhinde genişlemesinden sonra, ayrıca onun 1320 yılında Konya'yı Karamanoğullarının elinden almasının ardından Karamanoğlu Mahmud Bey mevcut durumdan kendi lehine istifade etmek istiyordu. Bunun için Karamanlı Bey'i Memlûk Sultanı'na haber göndererek Timurtaş'ın Mısır'ı ele geçirmek istediğini bildirdi; söz konusu haber sultanı endişeye sevk ettiğinden, o, isyancı Moğol ve Karamanlı elçisi Necmüddin İshak arasında bir görüşme yapılmasını buyurdu ve çok geçmeden de Timurtaş'tan kurtulmasını emretti, nihayet Karamanoğulları da nihai olarak Konya'yı geri aldı¹⁰.

Diğer yandan, Bahrî Memlûk Devleti Karamanoğulları Beyliği'ni, örneğin Küçük Ermenistan Krallığı ve Kıbrıs Krallığı gibi diğer bazı güçlü rakip devletler ile kendisi arasında bir set olarak kullanmak suretiyle bir takım siyasi kazançlar da elde etti. 1338 yılında Memlûkler Karamanoğullarının ve bir başka Türkmen topluluğun Kilikya'nın "Sis" şehri üzerine hücumundan istifade etti, nitekim Ermeniler üzerindeki baskı Memlûk Sultanlığı'nın Ceyhan nehrinin ardındaki kalelerin teslimi hususundaki isteklerini yerine getirene kadar devam etti. Bölgeleri üzerinde Memlûk-Karamanlı tehlikesiyle karşı karşıya kalan Ermeniler Kıbrıslıların himayesi altına girmekte gecikmedi, ayrıca Karamanoğullarından çekinerek mevkiinin güney kıyıları üzerindeki önemine

---

¹⁰ El-Aksarâyi, *Müsameretü'l-Ahbar*, s. 310-312,324-325; el-Ömerî, *Mesalikü'l-Ebsâr*, Cilt 3/4, s. 158, 162-163 Cilt 27, s. 406-407; Mufaddal b. Ebi'l-Fedâil, *en-Nehcü's-Sedid*, s. 622-624; el-Makrîzî, *es-Sûlûk*, 1/3, s. 876-877, 2/1, s. 294-297; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-Kâmine*, C. 2, s. 106; İbn Aybek, *Kenzü'd-Dürer*, C. 9, s. 8; İbn Tagriberdî, *en-Nücumü'z-Zâhire*, c. 8, s. 118-119; el-Kalkaşandî, *Subhü'l-A'sâ*, C. 5, s. 362-363; Zetterstéen, *Beiträge zur Geschichte der Mamlükensultane in den Jahren 690-741 der Hîgra, Nach Arabischen Handschriften*, Leiden 1919, ss. 55-55.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

binaen stratejik Korykos kalesini [Kız Kulesi] 1360 yılında Kıbrıslılara teslim ettiler. Kıbrıs donanması Nisan-Mayıs 1366 tarihinde Alaiyye civarındaki kıyılara bir saldırı gerçekleştirdi ve Türk gemilerinin mürettebatından pek çok kimse öldürüldü. 1367 yılında ise Memlûk sultanı el-Eşref Şaban (1363-1376) Alaaddin bey Halil b. Mahmud'u (1352-1381), Memlûklerin istediği sulh şartlarını kabul etmeleri için Kıbrıslıların müzakere tavırlarına tesir etmesi amacıyla Korykos üzerine hücumu teşvik etti, bu Kıbrıslıları buranın müdafaasıyla meşgul edecek ve böylece Memlûkler kendileri için stratejik bir hedef olan Kıbrıs'a yönelik harekâtlar düzenleyebileceklerdi. Karamanoğullarının Korykos'un müdafaası için gelen Kıbrıslılar karşısında hezimete uğramasından sonra, Karaman beyi Alaaddin Halil Memlûk-Kıbrıs taraflarının barış müzakerelerinden haberdar olup kendisi de Kıbrıslılar ile barış yapmak durumunda kaldı¹¹.

Bahrî Memlûkler Kilikya'yı 1375 yılında kendi bölgeleri arasına eklemeyi başardı ve böylece Küçük Ermenistan'daki Ermeni idaresine de son vermiş oldu, ancak Memlûkler, Karamanlılar ve onlardan başka civarda bulunup Ermenilere rahat vermeyen pek çok Türkmen'i de hesaba katmaksızın Ermenilerden kalanlara tek başına sahip olduğundan, Memlûk-Karamanlı ilişkileri tarihinde ilk kez gergin bir hal aldı. Bu sebeple Karamanlı Emir'i Alaaddin Bey b. Halil Aralık 1383/Ocak 1384'te, Çerkez Memlûklerin ilk sultanı Seyfeddin Berkuk'a (1382-1398) karşı isyan eden Adana Hâkimi Ahmed b. Ramazan Bey'i (1378-1407) destekledi ve bu ikisi Sis şehrini Mısır Memlûk Sultanı'nın elinden alma hususunda anlaşmaya vardılar. Bu amaç boşa çıkmakla beraber, Alaaddin Bey kendisi ve beyliğine zarar vermesinden dolayı, atalarının takip ettiği Memlûk Sultanlığı'na sadakat üzerine kurulu siyasetin de dışına çıkmış oldu, öyle ki, mezkûr iki bey vaktiyle henüz büyümekte olan Osmanlı Beyliği'nin emellerine karşı Memlûk Devleti'ni destekleme gereksinimi duymaktaydılar. Bu gelişme Bahri Memlûk iktidarının zayıflaması ve Çerkez Memlûk iktidarının kıyımıyla aynı döneme denk geldi, bu sebeple Alaaddin Bey de Mısır ve Biladü's-Şam ile ilişki içindeki komşu siyasi güçlerin yönelimleri noktasındaki politikasını terk etti¹².

¹¹ el-Makrîzî, *es-Sûlûk*, 2/1, s. 428-430; Said Abdülfettah Âşûr, *Kubrus*, s. 140-141, 151-152, 156.

¹² es-Sayrâfî, *Nüzhetü'n-Nüfûs*, C. I, s. 82-85; el-Makrîzî, *es-Sûlûk*, 3/2, s. 504-506; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 1/2, s. 338-340; Sümer, "Karaman", s. 623.

Burada işaret etmek gerekir ki, Osmanlı Beyliği'nin, gelişme döneminde diğer beylikleri ortadan kaldırması veya kendi topraklarına katması mümkün olmadığından, Osmanoğulları çekişme içerisinde olan Türk siyasi güçlerini politik evlilikler yoluyla etkisiz hale getirmeyi hedefleyen zekice bir siyaset takip etmişti. Karamanoğulları Beyliği bu güçlerin başında geliyordu. Örneğin I. Murad'ın kızı Nefise Sultan'ın Karamanoğlu Beyi Alaaddin Bey b. Halil ile 1378 yılındaki evliliği bu kabildendir ve Anadolu hâkimiyetine yönelik uzun süreli Osmanlı-Karamanlı çekişmesini muvakkaten ötelemiştir. Aynı zamanda söz konusu bu akrabalık Mısır ve Suriye'de hâkim olan Memlûk Sultanlığı ile gergin ilişkileri bulunan Karamanoğulları Beyliği'nin de yararına idi. Pek çok ilişkide –özellikle erken fetret döneminde– Osmanlı melikeleri elçi vazifesi görmüş, hatta I. Murad'ın kızı Osmanlılar ve Karamanlılar arasındaki siyasi elçilik rolünü yerine getirmişti; zamanın geçmesiyle beraber Osmanlı ve Karamanoğulları arasındaki bu akrabalık ilişkileri arttı, Karamanoğlu Ali Bey ki, Sultan Murad Han onun dedesi idi, daha sonraları Osmanlı Sultan'ı Çelebi Mehmed'in kızlarından biriyle evlenmek suretiyle konumunu güçlendirdi. Hakeza emir İbrahim b. Muhammed b. Karaman, aynı zamanda Murad Bey'in kız kardeşi ve Sultan Mehmed b. Osman'ın halası olan, Orhan b. Osman'ın kızlarından biriyle evlenmişti¹³.

Karamanoğlu-Memlûk ilişkilerinin 1384'ten itibaren gerilimli bir hal almasına rağmen, Osmanlı Sultanı I. Bayezid'in (1389-1403) kuvvetleri 1389 yılında Karamanoğulları beyliği arazisine doğru harekete geçince, Memlûk Sultanı Berkuk, Osmanlı hücumunu belli bir süre bile olsa ertelemeyi umarak, derhal Kerek naibi emir Hüsameddin el-Köçkenî'yi (el-Köçî) elçisi olarak Sultan Bayezid'e gönderdi. Aynı zamanda, Karamanlı Beyi Alaaddin Bey b. Halil de Memlûk Sultanlığı'na itaatini bildirmek ve iki ülke arasında son yaşanan gerilimleri gidermek amacıyla Memlûk Sultanı'na göndermek üzere elçisini görevlendirmişti. Lakin Osmanlılar devletlerinin temel dayanaklarını güçlendirme işini artık bitirmiş ve bütün Anadolu'yu kendi hâkimiyetleri altında birleştirme hedeflerinin ilk kez vakti gelmişti; Bayezid Karamanoğlu Alaaddin'in ahdi bozmasını ve kendi ülkesine saldırmasını gerekçe gösterdi. Bu

¹³ es-Sehavî, *ed-Davû'l-Lamî*, C. 1, s. 155, C. 2, s. 276; İbn Tagriberdî, *Müntehebât min Havadis ed-Dühûr*, C. 3, s. 581-582; el-Kalkaşandî, *Subhü'l-A'şâ*, C. V, s. 368, C. VIII, s. 15; Oktay Aslanapa, *Fünûnü't-Türk ve Emairuhum*, s. 15; Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri İle Karaman Tarihi*, s. 466-67; Halil Edhem, "Karaman Ogulları", ss. 710-711, 741; Erzi, "Akkoyunlu ve Karakoyunlu Tarihi Hakkında Araştırmalar", *Belleten*, C. XVIII, 1954, S. 70, ss. 179-221; Alderson, *The Structure of The Ottoman Dynasty*, Oxford 1956, s. 86, 90, 97 not 1, 166-67.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

gerekçe onu Karamanoğulları Beyliği'nin arazisini ikinci kez 1390 senesinde işgale mecbur etti ve beyliğin çoğunu ele geçirdi. Daha sonra ise Karamanoğulları Beyliği'nin en güçlü lideri olan Alaaddin Beyi öldürdü, oğulları Mehmed ve Ali'yi ise Osmanlı Devleti'nin başkenti Bursa'da hapsedti ve böylece Osmanoğulları bütün Anadolu'daki en büyük güç haline geldi¹⁴.

Çok geçmeden Timurlenk'in 15. yüzyılın başında Anadolu'ya yürümesi tüm ahvalin gidişatını baştan aşağı değiştirdi ve Osmanlıların yükselişini yüzyılın ilk çeyreği boyunca durdurdu. Timurlenk 1402'deki Ankara Savaşı'ndan sonra, Osmanlı Sultanı I. Bayezid'in hapsedtiği sâbık Karaman Beyi Alaaddin Halil'in oğulları Mehmed ve Ali beyleri serbest bıraktı, onlara hilat giydirdi ve kendi adına hutbe okutmaları ve ayrıca hem kendi hem de Sırgatmış [Suyurgatmış] diye de bilinen Sultan Mahmud Han adına sikke kestirmelerini şart koştu. İbn Arabşah'a göre "onun Ali'ye –Allah onu şereflendirsin– olan sevgisi, Muaviye'ye olan nefretindendi". Timurlenk, önceden geçtiği üzere, Osmanlıların kendi devletlerine kattığı Türkmen beyliklerini ihya etmekle, bu beylikler ve Osmanlı Devleti arasındaki meseleyi kızıştırmayı ve en nihayetinde de Timurluların menfaati için her iki tarafı zayıflatmayı hedefliyordu¹⁵.

Bu sıralarda, Karamanoğlu Mehmed Bey b. Alaaddin b. Halil Memlûk Sultanı en-Nâsır Ferec b. Berkuk'un (1398-1405 – ilk saltanatı) zayıf şahsiyetinin sebep olduğu kötü durumdan istifade ederek Şubat 1404'te Tarsus'u istila etti ve şehri Sungur diye mâruf, Memlûklere tâbi hâkiminden teslim aldı. Bu şehrin önemi, onun Kilikya'nın kapıları olarak bilinen Tarsus Dağları üzerinden geçen meşhur yolun güney girişine hâkim bir konumda

¹⁴ İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. I, s. 286, 453; el-Karamânî, *Ahbarü'd-Düvel*, C. 3, s. 16; İbn Kadı Şuhbe, *Tarihü İbn Kadı Şuhbe*, C. III, s. 471; es-Sayrâfi, *Nüzhetü'n-Nüfus*, C. 1, s. 182; el-Makrizî, *es-Sülûk*, C. 3/2, s. 589, 749; Said Abdülfettah Âşûr, Kubrus, s. 120; Halil Edhem, "Karaman oğulları", s. 746-47, 750-51, 759; Oral, "Yatagan Mürsel Vakfiyesi", *Belleten*, C. XVIII, Temmuz 1954, s. 339; Köprülü, *The Seljuks of Anatolia, Their History and Culture According to Local Muslim Sources*, çev. ve ed., Gary Leiser, Utah 1992, s. 20; Sümer, "Karaman", s. 623; İnalçık, "The Emergence of the Ottomans", *The Cambridge History of Islam*, C. I, Cambridge 1970, s. 276-77.

¹⁵ İbn Arabşah, *Acaibü'l-Makdûr fi Nevâib-i Timur*, s. 340-343; el-Karamânî, *Ahbarü'd-Düvel*, C. III, s. 18, 21; İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. II, s. 269; İbn Tagriberdî, *en-Nücümü'z-Zâhire*, C. XII, s. 269; aynı yazar, *el-Menhelü's-Sâfi*, C. IV, s. 168; Sümer, "Karaman", s. 623; Ölçer, *Karaman Oğulları Beyliği Madeni Paraları*, s. 25; Lane-Pool, "The Successors of the Seljuks in Asia Minor", *The Journal of the Royal Asiatic Society*, XIV, 1882, s. 773-74; İnalçık, "The Emergence of the Ottomans", s. 279.

olmasından ve bundan dolayı da Çerkez Memlûklerinin önemli suğûr şehirlerinden biri sayılmasından ileri gelmektedir. Bu saldırı, Karamanlı Beyi'nin Memlûklere tâbi bu mühim şehri ilk defa işgal ediydi; önceden, kudretli Bahrî Memlûk Sultanları zamanında böyle bir şeyin bahsi geçme. Demek oluyor ki, bahsedeceğimiz üzere Memlûk–Karamanlı ikili ilişkilerinde yeni bir döneme girilmiş ve Karamanoğulları Beyliği Çerkez Memlûk Sultanlarının başa geçmesiyle oluşan istikrarsız durumdan istifade etmeye çalışmışlardır¹⁶.

Osmanlı ve Karamanlı ilişkilerindeki şiddetli gerginlik Karamanoğulları Beyi Mehmed bey b. Alaaddin'i 1413 yılında Osmanlı esaretinden –o ve oğlu yani Mehmet ve Mustafa– kurtulmasının akabinde Çerkez Memlûkler ile ateşkes yapmaya icbar eylemişti; onun Osmanlıların Bursa şehrinin hisarındaki esaretinden kurtuluşu ise ancak Sultan I. Mehmed b. Bayezid (1403-1421) ile bir barış antlaşmasına mecbur bırakıldıktan sonra gerçekleşmişti. Uç şehri Tarsus'un hâkimiyeti daima Memlûk–Karamanlı ihtilafının sebebi olagelmekle beraber, bu sırada bir başka taraf şehir üzerindeki mezkûr rekabete dâhil oldu. Adana Beyi Ahmed b. Ramazan yedi aylık bir kuşatmadan sonra Mart 1415'te şehri işgal edip oğlu İbrahim'in idaresine verdi ve şehirde hutbe yeniden Memlûk Sultanı el-Melik Müeyyed Şeyh el-Mahmûdî'nin (1412-1421) adına okunmaya başlandı¹⁷.

Sultan el-Müeyyed Şeyh Kuzey Suriye'de Antakya ve Halep arasındaki Amik Kalesi'nde bulunduğu sırada, 19 Mayıs 1417 tarihinde Karaman Beyi Mehmed bey b. Alaaddin'den ona, başında Kazasker Muslihüddin Mertfil'in bulunduğu bir elçi heyeti geldi. Gönderdiği mektubunda Müeyyed adına sikke basıldığı, ülkesinin minberlerinin hepsinde hutbenin Sultan adına okunduğu ifade ediliyordu ve ayrıca Memlûk Sultanı Müeyyed Şeyh adına kesilmiş Karamanlı paraları getirilmişti. Sultan heyeti çok ilgisiz bir şekilde karşıladı, efendisinin Sultan'a karşı işlediği hataları, mesela Sultan'ın düşmanlarından Malatya naibi Kızıl'a ve başkalarına karşı dikkatsiz oluşunu ve Tarsus'u işgal

¹⁶ el-Karamânî, *Ahbarü'd-Düvel*, C. III, s. 22; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, (815-824 olayları) s. 161, 248-249; el-Makrizî, *es-Sülûk*, C. 3/3, s. 1148, C. 4/1, s. 173, 203, 275, 292, 299, 301; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 1/2, s. 709, C. 2, s. 19; es-Sayrâfi, *Nüzhetü'n-Nüfûs*, C. 2, s. 283, 303, 339, 347; İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. 1, s. 539, C. 3, s. 55; İbn Tagriberdî, *en-Nücümü'z-Zâhire*, C. 14, s. 25; Sümer, "Karaman", s. 623.

¹⁷ el-Karamânî, *aynı yer*; es-Sayrâfi, *aynı eser*, s. 347; el-Makrizî, *aynı eser*, 4/1, s. 292, 299, 309-310, 416; İbn Hacer, *aynı eser*, C. 3, s. 55; İbn Tagriberdî, *aynı yer*; el-Aynî, *aynı eser*, s. 248-249; İbn İyas, *aynı eser*, C. 2, s. 19; Sümer, *aynı yer*.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

ettikten sonra şehri Sultan'a teslim etmek yerine işgali sürdürmesini heyet başkanının yüzüne vurdu. Muslihüddîn özür diledi ve af talep etti, Sultan ise ona bunca yorucu zahmete katlanıp buraya yalnızca Tarsus'u geri almak için geldiğini söyledi. Bunun üzerine, Sultan Maraş yolu üzerindeki Elbistan'a doğru yönelirken, Halep naibi Emir Kaçkar'ın kuvvetleriyle beraber Tarsus'a ilerlemesi, Karamanlı elçisi Muslihüddîn'in de Sultan'ın cevabıyla beraber geri dönmesi ve Cûmadilûlâ'nın başında Tarsus'un anahtarlarıyla geri gelmesi şart koşularak ülkesine gitmesi kararlaştırıldı. Şayet verilen süre bitene kadar elçi dönmezse, Sultan kuvvetleriyle beraber Karamanoğulları arazisine yürüyecekti. Burada işaret etmek gerekir ki, dönemin kaynakları bu olayların nasıl ve Adana Beyi Ahmed b. Ramazan'ın 1415 yılında Tarsus'u işgalinin ardından Karamanoğullarının burayı ikinci defa ne zaman ele geçirdiğine ilişkin olarak vazih değildir. Lakin bu kapalılık Sultan el-Müeyyed Şeyh'in yukarıda zikredilen Karamanlı elçisini kabulünden itibaren olayların akışıyla açıklık kazanmakta ve sonrasında da bu mezkûr gelişmelerle devam etmektedir¹⁸.

Bu kaynaklar, Karamanoğlu Mehmed Bey'in mevcut gelişmeler karşısında tedbir amaçlı olarak Tarsus'taki naibi emir Mukbil'e yardım gönderme hususunda hızlı davrandığını zikretmişlerdir. Memlûk kuvvetlerinin ilerleyişine dair son haber ulaştığında ise o şehrin kalesine sığındı ve Memlûklerin Halep naibi Kaçkar el-Kârdemî'nin kuvvetleriyle desteklenmiş olan şehrin sâbık Memlûk hâkimi Emir Şahin el-Aydukârî'nin kuvvetleri onu orada kuşattı, ta ki, 1417 senesinin Mayıs ayının altıncı günü eman dileyinceye kadar kuşatma devam etti ve ardından emir Mukbil ve beraberindekileri tutukladılar¹⁹.

Ancak Çerkez Memlûklerinin Tarsus'taki hâkimiyeti çok sürmedi, yaklaşık bir yıl üç aydan sonra 19 Ağustos 1418'de, şehir Adana Hâkimi İbrahim bey b. Ramazan'ın kuşatması altındayken Mehmed Bey b. Alaaddin'in kuvvetleri de bir kez daha şehre saldırdılar. Taraflar Sultan el-Müeyyed Şeyh aleyhinde ittifak ettiler ve Tarsus bu iki tarafın müşterek şiddetli kuşatmasına maruz kaldı, ancak buna rağmen şehir halkının kuvvetli mukavemetinden dolayı şehri istila etmekte başarılı olamadılar. Şehre girme hususundaki başarısızlığın

¹⁸ es-Sayrâfî, *Nüzhetü'n-Nüfûs*, C. 2, s. 389; İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. 3, s. 128; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, (815-824 olayları) s. 287-288; el-Makrîzî, *es-Sûlûk*, C. 4/1, s. 373, 402-404; Halil Edhem, "Karaman Ogulları", s. 754; Ölçer, *Karaman Ogulları*, s. 74-77.

¹⁹ es-Sayrâfî, *ayn eser*, 389-391; İbn Hacer, *ayn eser*, s. 128-130; el-Makrîzî, *ayn eser*, s. 406-408; İbn Tagriberdî, *en-Nücûmü'z-Zâhire*, C. 14, s. 51-52; el-Aynî, *ayn eser*, s. 288, 291.

ardından Mehmed Bey b. Karaman 10 Eylül’de sağlık sebeplerinden ötürü oradan ayrılmak durumunda kaldı, lakin şehir halkı acele ederek kendilerine asker gönderirse şehri ona teslim edeceklerini ve böylece şehre hâkim olabileceğini haber verdiler. Öyle anlaşılıyor ki, Memlûklerin naibi Şahin el-Aydukârî’nin “onların malları ve kanlarını kendine helal sayması” şeklindeki kötü tavrı, şehrin sakinlerinin, baştan itibaren uzunca bir süre şehri yiğitçe savunduktan sonra birden bire mevcut tavırlarının değişmesinin –muhtemelen– temel muharrikiydi. Böylece Karamanoğlu Mehmed Bey bir fırsat yakalamış oldu, aynı yılın Ramazan ayında oğlu Mustafa’yı onlara gönderdi, o önce şehri sonra da kaleyi ele geçirdi ve Şahin’i tutuklatıp babasına gönderdi²⁰.

Böylece Memlûk ve Karamanlılar arasında, her iki tarafın ilişkilerinin tarihinde askeri çarpışma için sebep teşkil edecek muharrikler bu denli yoğun bir şekilde ilk kez bir araya toplanmış oldu. Öyle ki, el-Melik Müeyyed Şeyh Karamanoğlu Mehmed Bey’den Çerkez Memlûklerine tabi olan Tarsus’u kendisine teslim etmesini istedi ki, bu Karamanoğullarının bu şehri artık üçüncü kez istila ediyordu. Lakin Mehmed Bey, aradaki mesafenin uzaklığından dolayı Memlûk Sultanı’nın kendi üzerine gelemeyeceğini ve Çerkez Memlûklerinin zayıf olduğunu düşündüğünden şehri teslim taleplerini görmezden geldi. Ayrıca kızıyla komşusu ve yeni müttefiki Adana Hâkimi Ramazanoğlu İbrahim Bey’in izdivacı ile siyasi bir akrabalık da tesis etmiş oldu ve Memlûk Sultanı el-Müeyyed Şeyh’e karşı onu himayesine aldı. Diğer yandan Karamanoğlu Mehmed Bey’in kardeşi Ali bey, ağabeyi ile arasındaki bir ihtilafın akabinde Sultan el-Müeyyed Şeyh’e iltica etti; Sultan Tarsus’un hakimiyeti için Memlûklerle çekişen ağabeyi üzerinde siyasi bir baskı unsuru olarak kullanmayı ümit ederek Ali beyi gayet iyi bir şekilde karşıladı ve ikramlarda bulundu, ayrıca Çerkez Memlûklerine olan sadakatini garantilemek için de, mümkün halinde, Karamanoğulları Beyliği’nin başına onu tayin etti²¹.

Mezkûr tahrikler karşısında, Şubat 1419’da Sultan el-Müeyyed Şeyh süratle, oğlu İbrahim’in ve ileri gelen Çerkez Memlûk liderlerinin önderliğinde olmak üzere Karamanoğulları Beyliği arazisine yönelik askeri bir saldırı hazırlığının emrini verdi, ayrıca Memlûklerin engebeli arazide güzergâhların

²⁰ İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. 3, s. 159-160, 172-173; el-Makrîzî, *es-Sülûk*, C. 4/1, s. 441, 456-457, 463-466; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, (815-824 olayları) s. 326, 330-333; İbn Tagrıberdî, *en-Nücümü'z-Zâhire*, C. 14, s. 72; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 2, s. 40; Halil Edhem, “Karaman Ogulları”, s. 754.

²¹ İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. 3, s. 129; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, s. 343; es-Sayrâfi, *Nüzhetü'n-Nüfus*, C. 2, s. 436-437; es-Sehâvî, *ed-Davü'l-Lâmi*, C. 5, s. 275; Sümer, “Karaman”, s. 623.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

belirlenmesi noktasında yardımına başvuracağı Karamanoğlu Ali Bey de bu seferde bulunacaktı. Memlûk kuvvetleri Suriye'yi geçtikten sonra, Anadolu'da Kayseri'ye kadar uzandı, bu sırada Çerkez Memlûkleri adına şehre niyabet eden kişi Dulkadiroğlu Mehmed b. Halil idi ki, yeniden onun naipliğinin devamına karar verildi. Kuvvetler buradan Karamanoğulları arazisi tarafına, onların ilk şehirleri olan Niğde'ye saldırdılar ki, bu 12 Mayıs 1419 tarihindeydi. Yirmi gün boyunca devam eden bir kuşatmadan sonra şehri ele geçirdiler, daha sonra yolları üzerindeki Hereğli/Ereğli'ye ilerleyip, oradan da bu sıralarda Karamanoğulları Beyliği'nin hâkimiyetindeki şehirlerin en mühimi olan Larende'ye yürüdüler. Nitekim sakinlerinin çoğunun civar dağlara kaçmasının ardından, şehir 11 Temmuz 1419'da ele geçirildi. Mezkûr Memlûk harekâtının lideri Emir İbrahim Karamanoğlu Ali Bey'in, Memlûk saldırısından korkarak dağlara sığınan abisi Mehmed Bey'in yerine Karamanoğulları Beyliği'nin lideri olmasına karar verdi ve burada hutbeler Sultan el-Müeyyed Şeyh adına okunup yine paralar da onun adına basıldı. Bunun ardından ise Memlûk harekâtı Suriye'nin Halep şehri istikametinde dönüş yoluna girdi²².

Diğer taraftan, Sultan el-Müeyyed Şeyh Şam naibi Tenibek Bey'e yerel kuvvetleriyle beraber Tarsus ve Adana şehirleri üzerine, bu iki şehri Memlûk egemenliği altına alması için hücum etmesi ve Karamanoğulları soyundan Mustafa'yı ve onun kayın biraderi Ramazanoğlu İbrahim'i bu şehirlerden çıkarması emrini verdi. Memlûk lideri görevinde başarılı oldu ve mağluplar Kayseri'ye doğru kaçtılar. Kendi arazisi üzerine Memlûk saldırısı başladığında Karaman Beyi Mehmed bey Memlûk kuvvetleriyle bir çarpışmadan çekindiğinden askerleriyle birlikte sarp dağlara çekilmişti. Memlûklerin Larende ve Niğde'deki başarısı, Karamanlı beylerin onlara karşı koymadaki acziyeti, Sultan el-Müeyyed Şeyh'in oğlu İbrahim'in Anadolu'dan Halep'e dönüşü ve daha sonra da Karamanoğlu Mustafa b. Mehmed'in Şam naibi ile karşılaştığında uğradığı hezimet birbirini takip etti. Tüm bu gelişmeler karşısında, Karamanoğlu Beyi'nin, Çerkez Memlûkleri adına şehre niyabet eden Nasırüddin b. Dulkadir'in hâkimiyetindeki Kayseri şehrini oğluyla beraber istila etmeyi denemekten başka seçeneği kalmadı. Ancak bu girişim başarısız oldu,

²² es-Sayrâfi, *aynı eser*, s. 437-438, 440-441; İbn Hacer, *aynı eser*, s. 173-190; 197-198; el-Aynî, *aynı eser*, s. 343-345; el-Makrîzî, *es-Sülûk*, C. 4/1, s. 491-501; es-Sehâvî, *ed-Davü'l-Lâmi'*, C. 1, s. 53, C. 5, s. 275, C. 8, s. 202; Halil Edhem, "Karaman Ogulları", s. 754-56; Ölçer, *Karaman Ogulları*, s. 83-84; Sümer, "Karaman", s. 623; Totaysalgır, *Karaman (Larende)*, Konya 1944, s. 17.

Karamanoğlu Mehmed Bey tutuklandı ve bağlanmış bir şekilde Kahire'ye gönderildi. Bu sırada oğullarından İbrahim de kaçıp Osmanlılara sığındı, diğer oğlu Mustafa ise öldürüldü ve başı da Sultan el-Müeyyed Şeyh'e gönderildi, sultan ise onun başının Babü'n-Nasr'a asılmasını emretti²³.

Karamanoğlu Mehmed Bey 18 Ocak 1420 Perşembe günü Sultan el-Müeyyed Şeyh'in huzuruna çıkarılınca, Sultan Tarsus'a saldırması, reayasına kötü muamele etmesi, Osmanlılara ihaneti, kendileriyle barış yaptıktan ve onu serbest bırakmalarından sonra Osmanlı arazisine saldırması sebeplerinden ötürü onu azarladı. Daha sonra ona, Karamanoğullarının naiplerine, ellerinde kalan yerleri Memlûk Sultanı'nın naiplerine teslim etmeleri için haber göndermesini buyurdu ki, aksi halde beylerinin öldürülmesi söz konusuydu. Ardından Sultan onun kale burçlarından birinde hapsedilmesini buyurdu. Sultan el-Müeyyed Şeyh Karamanoğlu Mehmed Bey'in Memlûk iktidarının elinde esir olduğunu haber vermek için Osmanlı Sultanı I. Mehmed'e bir mektup da gönderdi. Daha sonra Sultan, müverrih Bedreddin Mahmud el-Aynî'ye bir kısım Memlûk emirinin refakatiyle Karamanoğulları arazisine gitmesini ve oradaki gerçek durumu inceleyip rapor etmesi talimatını verdi ki, beraberinde Karamanoğullarının yeni beyi Ali Bey'e verilmek üzere Sultan'ın gönderdiği hilat ve hediyeler de bulunmaktaydı. el-Aynî, vardığında Ali Bey'i Konya'ya muhasara eder halde buldu ki, evvelce Karamanoğlu Mehmed Bey'in memlûku olan ve Sungur diye bilinen kişi buraya sığınmıştı. el-Aynî'nin tarafları uzlaştırmaya yönelik teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlandı, Karamanoğullarının yeni beyi Ali Bey'in durumunun zayıflığını fark etmişti, çok geçmeden Karamanoğulları Beyliği'nin hakimiyeti noktasındaki bıkkınlığını ortaya koyan Ali Bey kuşatmayı bırakıp ansızın Larende'ye çekildi²⁴.

Osmanlılar süratle mevcut durumdan yararlanmaya çalıştı ve Karamanoğlu İbrahim Bey b. Mehmed'i Karamanoğulları Beyliği'nin hakimiyetini onun vasıtasıyla kendi uhdelerine almak için gönderdiler ki, onun babası 1419 senesinde Memlûklerin beylik üzerine yaptıkları son saldırı

²³ es-Sayrâfi, *Nüzhetü'n-Nüfus*, C. 2, s. 438-439, 452; İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. 3, s. 197, 203; el-Karamânî, *Ahbarü'd-Düvel*, C. 3, s. 101; İbn Tagriberdi, *el-Menhelü's-Sâfi*, C. 1, s. 78-81; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, (815-824 olayları) s. 345, 346,359; el-Makrîzî, *es-Sülûk*, C. 4/1, s. 502-507, 513; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 2, s. 49; es-Sehâvî, *ed-Davü'l-Lâmi*, C. 8, s. 202; Sümer, "Karaman", s. 623.

²⁴ es-Sayrâfi, *Nüzhetü'n-Nüfus*, C. 2, s. 464-470, 486; el-Makrîzî, *es-Sülûk*, C. 4/1, s. 518-519; İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. 3, s. 212, 214; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 2, s. 51; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, (815-824 olayları) s. 371-378.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

sırasında esir edilmiş ve kardeşi de katledilmişti. Vardığı sırada Memlûk elçisi müverrih Bedreddin el-Aynî orada bulunduğu kardeşinin Konya'daki sarayında onunla karşılaştı, tıpkı Kahire'ye geri dönmeden önce 1 Ağustos 1420 Perşembe günü Larende'de sâbık lider Ali bey ile karşılaşmış bulduğu gibi. Öyle anlaşılıyor ki, Sultan el-Müeyyed Şeyh'in vefatından sonra, Memlûk Sultanı Karamanoğulları Beyliği'nin siyasi vaziyetinin sıkıntılı olduğunu düşünerek, Karamanoğullarının sâbık lideri Mehmed Bey'i bir yıllık mahpusluğunun ardından 1421'de serbest bıraktı ve Osmanlıların beyliğe hâkim olacaklarından korkarak beyliğinin hâkimiyetini alması için onu teçhiz edip geri gönderdi. Lakin bu bey ülkesine geri döndükten kısa süre sonra, 1423 yılında Antalya limanını kuşattığı sırada öldürüldü, beyliğin yönetimini oğullarından İbrahim Bey ele aldı ki, amcası Karamanoğlu Ali bey bu sırada Niğde taraflarına çekilmiş durumdaydı²⁵.

Ardı ardına gelen bu gelişmelerin Karamanoğlu Ali Bey'i, Osmanlılar tarafından desteklenen güçlü rakibi Karamanoğlu Mehmed b. İbrahim karşısında tüm Karamanlı Beyliği üzerindeki hâkimiyetini güçlendireceğini ümit ederek Kıbrıslılarla yakınlaşması noktasında teşvik etmesi çok sürmedi. Çerkez Memlûkler ise bu sıralarda Kıbrıs adası üzerine düzenledikleri saldırıyla meşgul idiler. Bu sebeple, mezkûr Ali Bey'in, 1425 yılında ada üzerine düzenlenen üçüncü Memlûk saldırısına karşı Kıbrıslılar ile yan yana savaşması için kendisine tabi olan Türkmenlerden ücretli bir ordu gibi asker toplanmasına müsaade etmesi şaşırtıcı değildir. Makrizî'nin işaret ettiği üzere, savaşta pek çoklarının ölmüş olmasına ilaveten Kıbrıslı esirlerin arasında bulunan bu Türkmenlerin sayıları meydana çıkarılmıştır. Bu yapıları cevaben Memlûk Sultanı el-Eşref Barsbay (1422-1423) Alaiye Beyi Keykubad'ı destekledi, zira Keykubad ile sınırdaş olan Karamanoğulları ile Kıbrıs'taki Lusignan Hanedanı arasında kurulan güçlü ittifakın ardından oluşan tehdit –ki her iki hanedan da Keykubad'ın arazisinden pay almak istiyordu– dolayısıyla Keykubad Karamanoğulları ile karşı karşıya gelmişti²⁶.

²⁵ İbn Hacer, *aynı eser*, C. 3, s. 241, 292, 293, 322; el-Aynî, *aynı eser*, s. 91, 128-134, (farklı basım, 815-824 olayları), s. 206-207, 378; es-Sayrâfi, *aynı eser*, s. 471, 499, 501, C. 3, s. 30-31; İbn İyas, *aynı eser*, s. 66; el-Makrizî, *es-Sûlûk*, C. 4/2, s. 571, 650; Ölçer, *Karaman Ogulları*, s. 87; Sümer, “Karaman”, s. 623.

²⁶ el-Makrizî, *es-Sûlûk*, C. 3/2, s. 721-723; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, s. 281; Said Abdülfettah Âşûr, Kubrus, s. 104-105, 110; Hill, *A History of Cyprus, III*, s. 478 not 1, 493-494; Ziada “The

Karamanoğulları Beyliği'nin en güçlü beylerinin sonuncusu olan İbrahim bey b. Mehmed b. Karaman Çerkez Memlûkler ile ilişkilerini düzeltmeye gayret etti. 21 Eylül 1426 tarihinde, Sultan el-Eşref Barsbay'a isyan edip kendisine sığınan Ramazanoğlu İbrahim Bey'i Memlûklere teslim etti. Ayrıca Memlûk Sultanı'nın himayesine girme ve bunun gereği olarak da hutbeyi onun adına okutup, yine Sultan adına para kestirme isteğini arz etti, bu istek kabul edildi ve onun adına bir taklîd yazılıp 10 Ekim 1426 tarihinde kendisine bir heyet gönderildi. Ne var ki, Karamanoğlu Beyi'nin kardeşi İsa bey, beyliğin hâkimiyeti hususunda anlaşmazlığa düştüğü ve rekabete tuttuğu kardeşi İbrahim Bey ile harb etmek için Pazartesi günü, yani aynı yılın 21 Ekim tarihinde Sultan Barsbay'a iltica etti. Sultan kardeşi İbrahim'in Çerkez Memlûklerine sadakatini garanti altına almak için –muhtemelen varlığından istifade düşüncesiyle– onu memnuniyetle karşıladı²⁷.

1434 senesinde Karamanoğlu İbrahim Bey Kayseri'yi Dulkadiroğlu Süleyman Bey b. Nasıreddin Mehmed'ten geri almayı başardı ki, Memlûk Sultanı el-Müeyyed Şeyh 1419 yılında şehri onun babasına hibe ettiğinden beri Dulkadiroğulları Çerkez Memlûkler adına buraya niyabet etmekteydi. Sultan'ın komutanlarından olan Halep hâkimi emir Korkmaz/Karkamas eş-Şabânî bu şehri istila etmekte ve oraya Memlûk Sultanı'na tabi olan bir idareci atamakta geç kaldığından ve bilhassa da Karamanlı Beyi harekete geçmeden önce mevzuyu Sultan'a bildirdiğinden, Sultan el-Eşref Barsbay buna göz yummak durumunda kaldı. Bununla beraber, İbrahim Bey mezkûr Nasıreddin Mehmed'e karşı –ki, o Osmanlı Sultanı II. Murad'ın devrinde ona sığınmış ve Karamanlı Beyi'nin aleyhine Osmanlı Sultanı'na asker, para ve silah yardımıyla bulunmuştu– Sultan Barsbay'ın yardımını isteyince, Memlûk Sultanı Memlûklerin Suriye naibi Aynal el-Cekemî vasıtasıyla İbrahim Bey'e yardım gönderme hususunda oldukça hızlı davrandı. Ancak çok geçmeden, Memlûk komutanı, İbrahim'den taraflar arasında sulh yapıldığını öğrendikten sonra Memlûk kuvvetleri Anadolu yönünde Kayseri yolu üzerinde bulunan Maraş'tan geri döndü²⁸.

Mamluk Conquest of the Cyprus in the Fifteenth Century”, *Bulletin of the Faculty of Arts*, C. 1, kısım 1, Mayıs 1933, s. 90-113, C. 2/1, Mayıs 1934, s. 37-37.

²⁷ es-Sayrâfî, *Nüzhetü'n-Nüfûs*, C. 3, s. 120-122, 127-128; el-Makrîzî, *es-Sûlûk*, C. 3/2, s.751-752; el-Aynî, *İkdü'l-Cumân*, s. 317-320; 327-328; es-Sehâvî, *ed-Davü'l-Lâmi'*, C. 1, s. 155; Ölçer, *Karaman Ogulları*, s. 58-59, 86; Sümer, “Karaman”, s. 624.

²⁸ es-Sayrâfî, *aynı eser*, s. 316-321, 378-398; İbn Hacer, *İnbâü'l-Gumr*, C. 3, s. 543; el-Makrîzî, *aynı eser*, s. 945-949, 1003-1004, 1009-1010, 1019; İbn Tagrıberdî, *en-Nücûmü'z-Zâhire*, C.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

1448 yılının Kasım ayında, Karamanoğlu İbrahim bey son derece stratejik mevkiinden dolayı, Kıbrıs adasına tabi olan Korykos'u ele geçirdi. Tarsus şehrinin Memlûk saltanat naibi yakınındaki bu gelişmeyi görmezden geldi. Lusignan hanesinden Kıbrıs hâkimi II. John, Kıbrıs'ın Sultan'ın himayesinde bulunduğu, dolayısıyla da yardım etmenin ona düştüğü gerekçesiyle, Memlûk Sultanı Çakmak'ı (1438-1453) Karamanlılara karşı Kıbrıslılara yardıma teşvike çalıştıysa da tüm bu çabaları boşa çıktı, öyle ki, limanın (Korykos) iadesi mümkün olana kadar Kıbrıs da ilelebet kaybedildi zaten²⁹.

Fatih Mehmed'in 1453'te İstanbul'u fethinin akabinde şarktaki en büyük güç haline gelmesinin ardından, 1454-55 senesinde, Memlûk sultanı Aynal (1453-1460) Karamanoğlu İbrahim beyin Osmanlı sultanı Fatih Mehmed'e yönelik şikâyetine aldırış etmedi, bu durum Karaman beyini Tarsus, Adana ve Gülek'i istila etmek üzere Çerkez Memlûklerin hudutlarına ilerlemeye sevk etti. Memlûk Sultanı'nın derhal karşılık vermesi gerekti ve o, Karamanlı Beyliği'nin cezalandırılması için (daha sonra sultan olacak olan) Emir Hoşkadem önderliğinde askeri bir saldırı düzenlenmesini emretti ve böylece İbrahim Bey'in bu mıntıkların bazılarında sultanın naibi olma durumu da nihayet bulmuş oldu. 1457 senesindeki Memlûk harekâtı adı geçen yerlerin geri alınmasını sağladı ve aynı yıl Karamanlı Beyi Çerkez Memlûklerinden özür dileyerek sulh talep etmeye mecbur kaldı. Tüm bunlar olurken, Kahire'deki yangınların olağan dışı bir şekilde artması, söylentilere göre bu yangınlar ve Karamanoğulları ile yaşanan gerilim arasında bağların var olduğu ve yangınların Karamanlı Beyi'nin Mısır'daki casusları tarafından çıkarıldığına ilişkin bir kanaat olduğu zikre değer bir husustur³⁰.

15, s. 61-62; el-Aynî, *aynı eser*, s. 465; Ziada, *Foreign Relations of Egypt in the Fifteen Century (1422-1517)*, University of Liverpool, 1930, s. 329-330.

²⁹ Said Abdülfettah Âşur, *Kıbrıs*, s. 163-164; M. Mustafa Ziyade, "el-Esâtîlü'l-Mısrıyye ve Muhaveletü'l-İstîlâi alâ Ceziret-i Rodos fi Ahdi es-Sultan el-Melik Çakmak", *Dirasât fi Tarih el-İslamî*, çev., Cemalettin Şeyyal, Beyrut 1981, s. 121-122; Hill, *The History of Cyprus*, III, s. 522; Lloyd, Alanya, s. 6.

³⁰ İbn Tagriberdî, *Müntehabât min Havadis ed-Dühûr*, C. 2, s. 221, 274-278, 281-284, 292-293, 301-303, 316-318; Muhammed Mustafa, *Safhât Lem Tunşer min Bedai'z-Zuhûr*, s. 23, 39-47, 55-57, 95-97; el-Karamânî, *Ahbarü'd-Düvel*, C. 3, s. 27; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 2, s. 322, 334-341; 346-348; İbnü'l-Cey'ân, *el-Kavlü'l-Mustazraf*, s. 6; Ahmed Derrâc, "Cem Sultan ve Diplomasıyyetü'l-Düvelıyyetü", *el-Mecelletü'l-Tarihıyyeti'l-Mısrıyyeti*, C. 8, 1959, s. 204-205.

Vefatından önce İbrahim Bey, Osmanlılar Karamanoğulları Beyliği'ni kontrolleri altına almasınlar diye kendisinden sonra oğulları arasından İshak'ın başa geçmesini vasiyet etti ki, bu diğer çocuklarının en büyüğü Pîr Ahmed idi ve onlar karısı Nefise'den yani Osmanlı Sultanı II. Mehmed'in halasından olan çocuklarıydı. Onun 1464 yılındaki vefatının sabahında bu oğulları beyliğin gidişatı için –başka bir anneden kardeşleri olan– İshak'ın başa geçmesine karşı çıktılar. Durumlarıyla ilgili olarak Osmanlı Sultanı Fatih Mehmed'e başvurarak İshak'a karşı onun yardımını talep ettiler, anlaşılan o ki İshak da siyasi güç dengesini tam olarak idrak edemeyip yanıldı ve Çerkez Memlûk Sultanı Hoşkadem'in Osmanlılara karşı kendisine yardım edeceğini sanmakla hata etti. Hakeza Karamanoğulları Beyliği üzerinde hâkim olmaya yönelik politik çekişme Memlûkler ve Osmanlılar arasındaki siyasi rekabeti arttırdı. Ertesi yıl yani 1465'te Osmanlılar Karamanoğulları Beyliği'nin arazisine saldırdı, Memlûkler ise beklenen yardımı İshak'a vermekten imtina ettiler, öyle ki İshak'ın kuvvetleri yenilgiye uğradı ve o tahtını, akrabası Osmanlılara sadık olan kardeşi Pîr Ahmed'e teslim etti. Bu sırada İshak, topraklarını hem Memlûkler hem de Osmanlılar aleyhinde genişletmeye çalışan Diyar-ı Bekr bölgesindeki Akkoyunlu* Beyliği'nin lideri Uzun Hasan'ın yanına kaçtı³¹.

Uzun Hasan 1465 senesinde Pîr Ali'yi Karamanoğulları tahtından kovmayı ve İshak'ı beyliğin başına geçirmeyi başardı, hutbenin yeniden Memlûk Sultanı Hoşkadem adına okunmasını sağladı ve ayrıca kendisini ve İshak Beyi Sultan'ın memlûku saydığını ilan etti. Bu tavrının sebebi onun Karamanoğulları veya Çerkez Memlûklerine karşı beslediği sevgi değil, genişleme isteği önündeki en büyük engeli oluşturan Osmanlılara karşı duyduğu güçlü hiddet idi. Uzun Hasan'ın Karamanlı Beyi için sağladığı askeri himayeyi bırakıp kendi toprakları olan Diyar-ı Bekr'e geri dönmesi çok sürmedi. Bu sırada Memlûk Sultanı ard arda yaşanan bu gelişmeler karşısında bir şey yapmaktan aciz olması sebebiyle tüm bunları oldukça memnun bir şekilde karşılıyordu. Osmanlı Sultanı Fatih Mehmed'in Osmanlı hâkimiyetini Karamanoğulları Beyliği üzerine empoze etme zarureti göz önüne alındığında, bu durum geçici bir süre de olsa Pîr Ahmed'i memnun etti ve o, kaçıp ikinci kez

---

* Arapça metinde yanlışlıkla Karakoyunlu, (Ç.N.)

³¹ İbn Tagriberdî, *Müntehabât min Havadis ed-Dühûr*, C. 3, s. 483-487, 497-500, 581-582; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 2, s. 429-430; es-Sehâvî, *ed-Davû'l-Lâmi'*, C. 1, s. 155; Muhammed Mustafa, *Safhât Lem Tunşer*, s. 152-154; Derrâc, "Cem Sultan", s. 206-207.

Muhammed Necîb el-Vesimî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

Uzun Hasan'a sonra da Mısır'a sığınan İshak ile savaşması için Hamza Paşa'yı ardından gönderdi³².

Pîr Ahmed kendi hâkimiyetinin akıbetinden endişe edince, Karamanoğulları Beyliği'nin nihai olarak Osmanlılara katılacağından da korkarak Osmanlı Sultanı II. Mehmed'e karşı isyan etti. Bu sebeple Osmanlı Sultanı –önceden geçtiği üzere Karamanoğlu ailesiyle mücadelesinde halasının oğullarının haklarını vasıta olarak kullanmıştı– 1468 senesinde onları azletti ve oğlu Çelebi Mustafa'yı Karamanlı Beyliği'nin başına atadı ve bu suretle beylik nihai olarak Osmanlı hâkimiyetine katılmış oldu. Böylece Pir Ahmed'in, tabiiyeti ve bağlılığı karşılığında Çerkez Memlûklerin yardımını elde etme denemesi boşa çıkmış oldu, öyle ki kısa süre sonra Memlûk Sultanlığı'nı çöküşün eşiğine getirecek olan pek çok dâhili problem bir araya toplandığından Memlûkler tarihlerinin en kötü dönemlerinden birini geçirmekteydiler. Ayrıca hem İshak Bey'in hem de Pir Ahmed'in liderlik iddiasında bulunduğu Karamanoğulları Beyliği'nin direniş hareketleri de bir süre daha Uzun Hasan'ın her ikisine verdiği destek sayesinde devam etti³³.

Daha sonra Uzun Hasan'ın Osmanlı Sultanı Fatih Mehmed karşısında Tercan muharebesinde (878 yılının Rebülevvel ayının başında / 29 Temmuz 1473) uğradığı felaketin ardından Karamanoğlu Beyliği tamamen Osmanlıların eline geçti ve Osmanlı Sultanı tüm Anadolu'nun tek lideri haline geldi. Aynı şekilde Karamanoğlu ailesine mensup bazı kimselerin liderliğiyle Osmanlılara karşı ayaklanan Batı Toros dağlarındaki Türkmen boyların mukavemeti kırıldı, yine beyliğin Akdeniz sahilleri işgal edildi ve böylece Karamanoğulları Beyliği'nin ele geçirilme süreci 1474 yılında tamamlanmış oldu. Beyliğin –büyük beylerinin sonuncusu olan– sâbık lideri İbrahim Bey'in oğulları Osmanlı Sultanı'na karşı kaybettikleri iki harbin ardından ülkeyi terke mecbur kaldı: Uzun Hasan ile anlaşmalarına ve Venedik donanmasının yardımına rağmen kendilerine miras kalan bölgedeki beyliklerini geri almayı hiçbir zaman

³² Muhammed Mustafa, *aynı eser*, s. 149-154; İbn Tagriberdî, *aynı eser*, s. 486-500; İbn İyas, *aynı eser*, s. 426-430, 450; Mantran, *Tarihü'd-Devleti'l-Osmaniyyeti*, C. 1, s. 140; Erzi, "Akkoyunlu", s. 216; Inalcık, "The Rise of the Ottoman Empire", *The Cambridge History of Islam*, C. 1, Cambridge 1970, s. 299.

³³ el-Karamânî, *Ahbarü'd-Düvel*, C. 3, s. 34; Muhammed Mustafa, *Safhât Lem Tunşer*, s. 149, 185-186; es-Sayrâfî, *Enbâü'l-Hasr*, s. 27-29, 69-70, 162-163, 214; İbn İyas, *Bedai'z-Zuhûr*, C. 2, s. 426, 450; İbn Tagriberdî, *Müntehabât min Havadis ed-Dühûr*, C. 3, s. 486-500, 630-631, 684-685, 709-710; Derrâc, "Cem Sultan", s. 211-212; Erzi, "Akkoyunlu", s. 216; Inalcık, "The Rise of the Ottoman Empire", s. 299; Halil Edhem, "Karaman Ogulları", s. 874.

başaramadılar. Ve bu sırada Pir Ahmed 1475 senesinde vefat etti, kardeşi Kasım Bey, Osmanlı Sultanı II. Bayezid'in tâbii olarak Gülnar ve Silifke şehirlerinde beyliğe devam etti. Sâbık bey İbrahim'in oğullarının sonuncusu olan Kasım Bey'in vefatı 1483 senesindeydi ki, bu tarih Karamanlı ailesinin gerçek anlamda nihayetidir ve böylelikle Karamanlı Beyliği Osmanlı vilayeti haline gelmiştir³⁴.

Bu çalışmanın maksadı Karamanoğulları Beyliği'nin H. 7. yüzyılın Rebiülahirinde/M. 13. yüzyılda Sultan ez-Zâhir Baybars el-Bundukdâri döneminde nasıl Memlûk hâkimiyetine girdiğini ve müşterek menfaatlerin erken dönemden itibaren Karamanoğulları ile Memlûk Sultanlığı arasındaki siyasi ilişkilere nasıl şekil verdiğini ve ardından da her bir tarafın bir başka unsurla siyasi ilişki tesis etmek suretiyle nasıl bir takım bölgesel kazançlar sağladığını ortaya koymaktır. Öyle ki, ikinci Memlûklu asrında veya Çerkez Memlûkleri zamanında taraflar arasındaki ilişkiler çok gelgittli bir hal almıştır; bu ilişkiler kimi zaman şiddetle gerilmiş ve 1384 senesinde Türkmenlerle ve 1425 senesinde de Kıbrıslılarla yaptıkları üzere Karamanoğulları Çerkez Memlûklerine muhalif bir güçle anlaşmıştır. Bazen de taraflar arasındaki siyasi ilişkiler olumlu bir hal almış, tıpkı 1389 ve 1434 yılında Çerkez Memlûklerinin Karamanoğullarını Osmanlılara karşı desteklediği ve 1426 yılında da Karamanoğullarının Türkmenlere karşı Çerkez Memlûklerini desteklediği gibi, muhalif güçlere karşı birbirlerini desteklemişlerdir. Taraflar arasındaki ilişkilerin bir diğer siyasi boyutu ise, Tarsus şehriyle alakalı olarak 1419'da ve 1457'de yaptıkları gibi, hudut şehirlerinin hâkimiyeti hususunda doğrudan savaşın eşliğine gelmeleri olmuştur.

Şüphe yok ki, "Karaman" Beyliği'nin Yakın Şark bölgesindeki İslam dünyasının liderliği için çekişen iki sultanlık veya iki büyük devlet arasındaki mevkii ortaçağın sonlarındaki bu Türkmen beyliğinin mezkûr devirde büyük bir rol üstlenmesini sağlamıştır.

---

³⁴ Heyd, *Tarihü'l-Ticaret*, C. 3, s. 223; Hill, *A History of Cyprus*, C. 3, s. 623; Sümer, "Karaman", s. 624; Inalcık, "The Rise of the Ottoman Empire", s. 299, 314.

KAYNAKÇA

Mufaddal b. Ebi'l-Fedâil, *en-Nehcü's-Sedîd ve Dürr el-Ferîd fîma baad Tarihu İbnü'l-Amîd*, neş., Blochet, *Patrologia Orientalis*, T.XIV, T.XX, Paris 1920, 1929.

İbn İyas, (Muhammed b. Ahmed, ö. 1524), *Bedai'z-Zuhûr fî Vekâi'd-Duhûr*, C. 1 ve 2, Visbaden 1972-1975, C. 1 kıs. 2 ve C. 3-5, Kahire 1970-1983.

- *Safhât Lem Tunşer min Bedai'z-Zuhûr fî Vekâi'd-Duhûr*, (857'den 872'e), tah., Muhammed Mustafa, Mısır 1951.

İbn Bîbî, (Nâsireddin Yahya b. Muhammed, ö. 1285), *Tarihu Selaciketi'Rum*, tah. ve Ar. çev., Muhammed Alaaddin Mansur, Mısır 1994.

İbn Tagriberdî, (Cemaleddin Ebu'l-Mehâsin Yûsuf, ö. 1470), *en-Nucûm ez-Zâhire fî Mülûk-i Mısır ve'l-Kâhire*, C. 6-16, Mısır 1929-1972.

- *Müntehabât min Havadis ed-Dûhûr fî medâ el-Eyyâm ve'ş-Şuhûr*, tah. Popper, Kaliforniya Üniversitesi Basımevi, 1930-1942.

- *el-Menhelü's-Sâfi ve'l-Müstevfi ba'de'l-Vâfi*, C. 1 ve 4, tah., Muhammed Muhammed Emin, Mısır 1984-1986.

İbnü'l-Cey'ân, (Bedreddin Ebû'l-Bekâ Muhammed, ö. 1497), *el-Kavlü'l-Mustazraf fî Seferi Mevlânâ el-Melik el-Eşref veya (Rihletu Kayıtbay İlä Biladü'ş-Şam 1477)*, tah., Ömer Abdüsselam Tedmürî, Trablusşam 1984.

İbn Hacer, (Şihâbüddin Ahmed b. Ali, ö. 1448), *İnbâü'l-Gumr bi Ebnâi'l-Umr*, tah., Hasan Habeşî, C. 1-3, Mısır 1969-1972.

- *ed-Dürerü'l-Kâmine fî A'yân el-Mieti's-Sâmine*, C. 2, Hindistan 1348-1350 H.

İbn Sayrâfî, (Hatîb el-Cevherî olarak malum Ali b. Dâvud, ö. 1494), *Nüzhetü'n-Nüfûs ve'l-Ebdân ve Tevârih ez-Zamân*, tah., Hasan Habeşî, C. 1-4, Mısır 1970-1994.

- *Enbâü'l-Hasr bi-Ebnâi'l-Asr*, tah., Hasan Habeşî, Mısır 1970.

İbn Abdüzzâhir, (el-Kadı Muhyiddin, ö. 1292), *er-Ravzü'z-Zâhir fî Sireti Melik ez-Zâhir*, tah. ve neşr, Abdülaziz Huveytır, Riyad 1976.

- *Teşrifü'l-Eyyam ve'l-Usûr fî Sireti el-Melik el-Mansûr*, tah., Murad Kâmil, Mısır 1961.

İbn Arabşah, (Ebu'l-Abbas Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed, ö. 1450), *Acâib el-Makdûr fî Nevâibi Timûr*, tah., Ahmed Fâiz el-Himsî, Beyrut 1986.

İbn Fazlullah el-Ömerî, (Şihabüddin Ahmed b. Yahya, ö. 1348), *Mesâlikü'l-Ebsâr fî Memâlik el-Emsâr*, C. 3, 4, 27, ed., Fuat Sezgin vd., Almanya 1988.

İbn Kadî Şuhbe, (Takiyyüddin Ebu Bekr b. Ahmed, ö. 1448), *Tarihu İbn Kadî Şuhbe*, C. 3, tah., Adnan Derviş, Dımaşk 1977.

Baybars el-Mansûrî, (el-Emîr Rükneddin b. Abdullah ed-Devâdâr, ö. 1324), *Muhtârü'l-Ahbâr, Tarihu'd-Devleti'l-Eyyubiyye ve Devletü'l-Memâlik el-Bahriyye Hattâ Seneti 702 H.*, tah., Abdülhamid Salih Hamdân, 1994.

Ed-Devâdârî, (Ebu Bekr b. Abdullah b. Aybek, ö. 1335'ten sonra), *Kenzü'd-Dürer ve Camiü'l-Gurer*, C. 8, tah., Ulrich Haarmann, Mısır 1971, C. 9, tah., Hans Robert Röömer, Mısır 1960.

Es-Sehâvî, (Şemseddin Muhammed b. Abdurrahman, ö. 1497), *ed-Davü'l-Lâmi' Lî Ehli Karn et-Tâsi'*, C. 1-13, Mısır 1353-1355 H.

Eş-Şücâî, (Şemsüddin, ö. 1344), *Tarihü'l-Meliki'n-Nâsır Muhammed b. Kalavun es-Sâlihî ve Evlâdihî*, tah., Barbara Schefer, Visbaden 1978.

El-Aynî, (Bedreddin Mahmûd, ö. 1451), *Ikdü'l-Cumân fî Tarihi Ehli'z-Zamân*, C. 2-4, tah., Muhammed Muhammed Emin, Mısır 1988-1992.

El-Karamânî, (Ahmed b. Yûsuf, ö. 1610), *Ahbarü'd-Düvel ve Asâsrü'l-Evvel fî't-Târîh*, C. 2, 3, tah., Ahmed Huteyt ve Fehmi Saad, Beyrut 1992.

El-Kalkaşandî, (Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ali, ö. 1418), *Subh el-A'şâ fî Sinaati'l-İnşâ'*, C. 4-8, Mısır 1963.

El-Makrîzî, (Takiyyüddin Ahmed b. Ali, ö. 1442), *es-Sülûk li Ma'rifeti'd-Düveli'l-Mülûk*, C. 1, 2, tah., Muhammed Mustafa Ziyade, Mısır 1936-1958, C. 3, 4, tah., Said Abdülfettah Âşur, Mısır 1970-1973.

El-Aksarâyî, (Mahmud b. Muhammed), *Müsameretü'l-Ahbâr ve Müsayeretü'l-Ahyâr*, tah. ve neşr, Osman Turan, Ankara 1943.

El-Yunûnî, (Kutbeddin Musa b. Muhammed, ö. 1326), *Zeylü Miratü'z-Zamân*, C. 3, 4, Hindistan 1960-1961.

Ahmed Derrâc, "Cem Sultan ve Diplomasıyyetü'l-Düvelıyyetü", *el-Mecelletü'l-Tarihıyyeti'l-Mısırıyyeti*, C. 8, 1959, s. 201-242.

Oktay Aslanapa, *Fünûnü't-Türk ve Emairuhum*, ter., Ahmed Muhammed İsa, İstanbul 1987.

Robert Mantran, *Tarihü'd-Devleti'l-Osmanıyyeti*, ter., Beşir el-Sebâî, Kahire 1993.

Said Abdülfettah Âşur, *Kıbrıs ve Hürübü's-Sâlibıyye*, Mısır 1957.

Muhammed Necîb el-Vesîmî – Çerkez Memlûkleri ve Karamanoğulları Beyliği
Arasındaki Siyasî İlişkiler (784/1382-888/1483)

Mehmed Fuat Köprülü, *Kıyamü'd-Devleti'l-Osmaniyye*, ter., Ahmed el-Saîd Süleyman, Mısır 1993.

Muhammed Mustafa Ziyade, “el-Esâtîlü'l-Mısıryye ve Muhaveletü'l-İstîlâi alâ Ceziret-i Rodos fî Ahdi es-Sultan el-Melik Çakmak”, *Dirasât fî Tarih el-İslamî*, çev., Cemaleddin Şeyyal, Beyrut 1981.

F. Heyd, *Tarihü'l-Ticaret fî Şarki'l-Ednâ fî Usûri'l-Vusta*, ter., Ahmed Rıza – Muhammed Rıza, Mısır 1994.

Halil Edhem, “Karaman Oğulları Hakkında Vesâik-i Mahkuke (Inscriptions of the Qaramanids)”, *Tarih-i Osmâni Encümeni Mecmuası*, S. 11, İstanbul 1329, ss. 697-712, S. 12, İstanbul 1329, ss. 741-760, 821-836, 873-881.

Adnan Sadık Erzi, “Akkoyunlu ve Karakoyunlu Tarihi Hakkında Araştırmalar”, *Belleten*, C. XVIII, 1954, S. 70, ss. 179-221.

İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri İle Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri*, İstanbul 1967.

Mehmed Fuat Köprülü, “Anadolu Beylikleri Tarihine Ait Notlar”, *Türkiyat Mecmuası*, II, (1928), ss. 1-32.

- *The Seljuks of Anatolia, Their History and Culture According to Local Muslim Sources*, çev. ve ed., Gary Leiser, Utah 1992,

Cüneyt Ölçer, *Karaman Oğulları Beyliği Madeni Paraları*, İstanbul 1982.

M. Zeki Oral, “Yatagan Mürsel Vakfiyesi”, *Belleten*, C. XVIII, Temmuz 1954, s. 337-345.

Faruk Sümer, “Karaman Ogulları”, *The Encyclopaedia of Islam*, Leiden 1990, ss. 619-625.

Ahmed Tevhid, *Müze-i Hümayun, Meskukât-ı Kadîme-i İslamiyye Kataloğu*, İstanbul 1321.

Zeki Velidi Togan, “Moğollar Devrinde Anadolu'nun İktisadi Durumu (Economic Conditions in Anatolia in the Mongol Period), Eng. Ter., Gary Leiser, *Annales Islamiques*, S. 25 (1990), ss. 203-240.

Gaffar Totaysalgır, *Karaman (Larende)*, Konya 1944.

A. D. Alderson, *The Structure of The Ottoman Dynasty*, Oxford 1956.

Claude Cahen, “Continuité et discontinuité: L'Asie Mineure des Seldjuquides aux Ottomans”, *The Islamic World from the Classical to Modern Times*, U.S.A., 1989.

- “Notes Pour L'Histoire des Turcomans d'Asie Mineure du XIIIe Siecle”, *Journal Asiatiques*, C. CCXXXIX, 1951, ss. 341-43.

- Pre-Ottoman Turkey, Londra 1968.

George Hill, *A History of Cyprus, III, The Frankish Period 1432-1571*, Cambridge 1948.

Halil İnalcık, "The Rise of the Ottoman Empire", *The Cambridge History of Islam*, C. 1, Cambridge 1970, ss. 295-323.

- "The Emergence of the Ottomans", *The Cambridge History of Islam*, C. I, Cambridge 1970, ss. 263-291.

Stanley Lane-Pool, "The Successors of the Seljuks in Asia Minor", *The Journal of the Royal Asiatic Society*, XIV, 1882, ss. 773-780.

Ira M. Lapidus, *A History of the Islamic Societies*, Cambridge 1988.

Seton Lloyd – D. Storm Rice, *Alanya (ALA'İYYA)*, Londra 1958.

Seyyide Fatıma Sadeque, *Baybars I of Egypt*, Londra 1956.

Osman Turan, "Anatolia in the Period of the Seljuks and the Beyliks", *The Cambridge History of Islam*, I, Cambridge 1970, ss. 231-62.

Paul Wittek, *The Rise of the Ottoman Empire*, Londra 1958.

K. V. Zetterstéen, *Beiträge zur Geschichte der Mamlükensultane in den Jahren 690-741 der Hıgıra, Nach Arabischen Handschriften*, Leiden 1919.

M. M. Ziada, *Foreign Relations of Egypt in the Fifteen Century (1422-1517)*, Tez, University of Liverpool, 1930, s. 329-330.

- "The Mamluk Conquest of the Cyprus in the Fifteenth Century", *Bulletin of the Faculty of Arts*, C. 1, kısım 1, Mayıs 1933, ss. 90-113, C. 2, kısım 1, Mayıs 1934, ss. 37-57.